

CONTACT

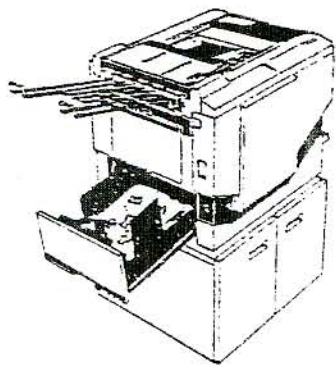
BLAD

73

december 97

**VOOR AL UW KOPIEER- EN BINDWERK
STICHTING ALLE - R - HANDE**

Dr. Kuiperstraat 4, 2991 GB Barendrecht
Tel. 0180 - 61 15 54

- Vervaardigen van ramen, deuren en kozijnen.
- Verzorgen van enkel- en dubbelglas.
- Inbraak preventie.
- Isolatie.

A. GROENEVELD
ONDERHOUDS - TIMMERBEDRIJF

Werkplaats:
Achterzeedijk 57
2992 SB Barendrecht
Tel. 0180 619685

Voordijk 359
2993 BB Barendrecht
Tel./Fax 0180 611183

Boekhandel BERT ONNINK
Middenbaan 82 - Barendrecht

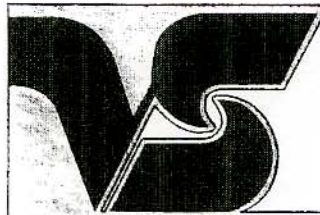
- *De Kronijken van Vermaat, van 1808 tot 1852* f 29,90
- *Prenten van Oud Rotterdam* set van 6 stuks f 9,-

**Loodgieter en Installatiebedrijf
Ton Blinde**

Leveren en plaatsen van badkamers en keukens
• sanitair • douche • en badschermen
• reparatie • onderhoud • watervoorzieningen

Devel 10 - 2991 RB Barendrecht - Tel. 01806-15096

VIJFVINKEL
SCHOENEN
SPORTSHOP
SCHOENREPARATIE

MIDDENBAAN 98 2991 CT BARENDRECHT TEL. 0180-613221

Second Hand project
Kinder/Dameskleding
't Trefpunt (1e etage)
Dr. Kuiperstraat 4
Barendrecht
Tel.: 0180 - 61 15 54
Open ma t/m vr. 09.00 - 13.00 uur

LOONBEDRIJF

W.M. GROENENBOOM

Gespecialiseerd in
onderhoud van sloten e.d.

Voordijk 267 - 2992 AL

BARENDRECHT 0180 612617

**De warmste bakker
van Barendrecht**

MOOYAART

Doormanplein 4 0180-612619

Het Contactblad wordt mede gesteund door:

GEBR. KRAAIJEVELD BV Koedood 4a 2993 AL Barendrecht

VELO BEHEER BV Postbus 27 2990 AA Barendrecht

Al meer dan
100 jaar
bij de Watertoren

Contactblad

kwartaaluitgave van de Historische Vereniging Barendrecht

negentiende jaargang

verschijnt in maart, juni, september en december

Redactie

W. van Helden
tel. 0180 611970

B. Schooljan
tel. 0180 619658

Inhoud

nummer 73

Redactieadres

Korianderhof 3
2991 HD Barendrecht

Redactioneel 1

Berend Schooljan

**“Maar verwondert u, dat ik het
nogh soo ver gesleept heb.”**

Uit het leven van Pieter van der Pols,
landbouwer te Katendrecht (II)

2

P. Groenenboom

Vrijenburg

Boerderij aan de Voordijk 464

10

Verenigingsnieuws

– Verslagen en mededelingen

19

**Inhoudsopgave van de
negentiende jaargang**

25

De kopij voor het maart-, juni-, september- en decembernummer dient uiterlijk op respectievelijk 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november op het redactieadres te worden ingeleverd.

Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding na overleg met de redactie.

ISSN 0169 – 5460

Op de omslag:

Boerderij *Vrijenburg* aan de Voordijk. Zie p. 10.

Foto: Collectie P. Groenenboom, Barendrecht

redactioneel

Op de drempel van 1998

1998 Wordt een jaar van herdenkingen.

Het begint al op 30 januari. Op die datum is het 350 jaar geleden dat in Munster de tekst van het Nederlands-Spaanse vredesverdrag, onderdeel van de Vredes van Westfalen, gereed kwam. Op 5 juni wordt de afkondiging van het Vredesverdrag in de Zeven Provinciën herdacht. Bij de Munsterse vrede kreeg de Nederlandse staat zijn formele erkenning en zijn plaats in de rangorde der mogendheden, los van het Duitse Rijk. De internationale betekenis van de Westfaalse Vredes was, dat zij het definitieve einde inluiden van de middeleeuwse wereldorde onder leiding van paus en keizer en het Europese statensysteem introduceerden. Overigens heeft het hieruit ontsproten nationalisme Europa dikwijls meer leed berokkend dan goed was voor zijn inwoners.

Tussen beide data – 30 januari en 5 juni – zullen tentoonstellingen aan aspecten van de Vrede en haar voorgeschiedenis worden gewijd in het Prinsenhof en het Legermuseum te Delft, in het Catharijneconvent en het Centraal Museum in Utrecht, en in de Atlas van Stolck in Rotterdam. Vanaf 5 juni richt het Paleis op de Dam zijn zomertentoonstelling op de Vrede, in de zomer concentreert het Mauritshuis een kleine expositie op het schilderij van de vredessluiting door Gerard Terborch.

*Op 1 mei is het 200 jaar geleden dat de 'Staatsregeling voor het Bataafsche Volk' werd afgekondigd. Daarmee kregen wij onze eerste grondwet, waarin als belangrijke onderdelen onder meer waren opgenomen de grondrechten, de regeling van het actief en passief kiesrecht, het tweekamerstelsel, taken en bevoegdheden van de departementale en gemeentebesturen, het financieuzen en het belastingstelsel, de organisatie van de rechterlijke macht. (Met enige wijzigingen overgenomen uit *Rechtshistorisch Nieuws*, nr. 59 juni 1997 en nr. 60 oktober 1997)*

Twee belangrijke gebeurtenissen in de geschiedenis van ons land. Vandaar dat wij er op deze plaats ruchtbaarheid aan geven. Want daarvoor zijn wij een historische vereniging. Maar verder zal er in het Contactblad – althans wat uw redactie betreft – geen aandacht aan worden geschonken, als zijnde zaken die buiten de actieradius van de HVB vallen.

Toch hebben wij volgend jaar ook een jubileum, waarvoor binnen de Historische Vereniging wel de nodige aandacht zal zijn: in 1998 begint het Contactblad aan zijn twintigste jaargang. Wat u als lezer van ons verenigingsblad daarvan zult merken? Dat wij als redactie in de loop van de komende jubileumjaargang wederom stappen zullen zetten, die moeten leiden tot vernieuwing van het Contactblad.

De datum voor de algemene ledenvergadering van volgend jaar is nu reeds bekend. Zie de bestuursmededelingen onder het 'Verenigingsnieuws'.

**De redactie wenst alle lezers van en adverteerders in het Contactblad
plezierige kerstdagen en een voorspoedig nieuwjaar**

**“MAAR VERWONDERT U,
DAT IK HET NOGH SOO VER GESLEEPT HEB”**

**UIT HET LEVEN VAN PIETER VAN DER POLS,
LANDBOUWER TE KATENDRECHT**

Berend Schooljan

Van de heer P. Groenenboom kreeg ik een fotokopie in handen – hij had deze van een derde in bruikleen – van een soort kroniek, geschreven door een zekere Pieter van der Pols, landbouwer en afkomstig uit Katendrecht. Het is een document waarin hij verslag doet van gebeurtenissen en ontwikkelingen in de maatschappij waarvan hij in zijn leven getuige was. Een document dat zonder meer opmerkelijk genoemd mag worden, niet om zijn literaire kwaliteiten – die zijn echt niet aanwezig –, maar om het feit dat wij hier te maken hebben met een tekst, waarin ons een beeld geschetst wordt van het maatschappelijk reilen en zeilen in een plattelandsgemeenschap in de achttiende eeuw, gezien, niet door de ogen van een buitenstaander, maar van binnenuit, door een lid van die gemeenschap zelf. Wij mogen hopen dat er nog meer van dergelijke documenten binnen ons gezichtsveld komen. De eerste aflevering van dit artikel verscheen in Contactblad nr. 72 van september 1997.

INLEIDING

In deze aflevering, die de jaren tussen ca. 1700 tot 1748 omspant, beschrijft Van der Pols ons in bewoordingen met weinig opsmaak welke rampen een eenvoudig landman al niet kunnen bezoeken. En hoe de ‘grote politiek’, ogenschijnlijk op afstand blijvend, niet nalaat haar invloed ook in een kleine gemeenschap als die van Katendrecht te doen gelden. Bij twee oorlogen raakte ons land betrokken.

Hier verhaalt de schrijver van een roerige periode uit de vaderlandse geschiedenis, die voor menigeen waarschijnlijk allang slechts een mistige herinnering van de schoolbanken is. (Gegevens bewerkt naar de Winkler Prins encyclopedie).

Tweede stadhouderloze Tijdperk — Met het overlijden van stadhouder Willem III kwam Holland zonder stadhouderlijk bestuur te zitten. Deze situatie duurde tot 1747. En omdat het voor de tweede keer gebeurde noemt men deze periode naar lange traditie het

Tweede stadhouderloze Tijdperk. De benaming is een restant van de eenzijdig-Hollandse geschiedschrijving, zoals wij die altijd in de schoolboeken en elders hebben aangetroffen. Zo is zij niet toepasselijk op Friesland en Groningen. Die gewesten zijn nooit stadhouderloos geweest. Friesland had de functie van stadhouder in 1675 zelfs erfelijk verklaard in de van Jan de Oude afstammende Nassau-tak. Holland en Zeeland hadden dat reeds in 1674 gedaan voor de afstammelingen van Willem van Oranje. Het kinderloos overlijden van stadhouder-koning Willem III — de stadhouder was vanaf 1688 (Glorious Revolution) teven koning van Engeland in het Huis van Stuart — op 19 maart 1702 frustreerde deze resolutie. Gelre heeft wel twee stadhouderloze tijdperken gekend, maar die liepen niet parallel met de Hollandse (1650-1675 en 1702-1722). Drenthe is slechts van 1702 tot 1722 zonder stadhouder geweest.

Uit een en ander volgt dat de huidige leden van het Huis van Oranje niet afstammen van Willem van Oranje, maar van de Friese Nassaus. Maar dit terzijde.

Spaanse Successieoorlog — Een Europese oorlog, van 1701 tot 1713/14 gevoerd, met als inzet de opvolging van de kinderloos gestorven Karel II in de Spaanse erflanden. Drie troonpretendenten dienden zich aan:

- Filips van Anjou, kleinzoon van Lodewijk XIV;
- Karel, tweede zoon van keizer Leopold van Habsburg;
- Jozef Ferdinand, keurprins van Beieren.

Koning-stadhouder Willem III en met hem Engeland en de Republiek steunden de Beierse prins ter voorkoming van een overwicht hetzij van Frankrijk hetzij van Oostenrijk. Dit zowel ter wille van het politieke evenwicht in Europa als ter wille van hun handelsbelangen in de Spaanse koloniën.

Het eerste verdelingsverdrag, in 1698, had geen resultaat, want Jozef Ferdinand, door Karel II tot enig erfgenaam benoemd, overleed begin 1699.

Medio 1699 kwam een tweede verdelingsverdrag tot stand, gesloten tussen Willem III en Lodewijk XIV. Dit werd evenwel verworpen door keizer Leopold.

Ten slotte — ook hier was kennelijk driemaal scheepsrecht — werd bij testament door Karel II Filips van Anjou als universeel erfgenaam aangewezen. Na de dood van Karel II in 1700 hield Filips begin 1701 zijn intocht in Madrid.

In september 1701 kwam een verbond tot stand tussen keizer Leopold, de Republiek en Engeland, waarbij later Portugal en het Duitse Rijk zich aansloten. Dit was een reactie op de inval van de Fransen in de Zuidelijke Nederlanden, hun erkenning van pretendent Jacobus als koning van Engeland (tegen Willem III) en de hun gegeven handelsvoordelen in de Spaanse koloniën.

Deze 'Haagse alliantie' was in de eerste plaats het werk van Willem III, die in 1702 echter overleed. Zijn politiek werd krachtig voortgezet door Marlborough, Heinsius en Eugenius van Savoye, legeraanvoerder van de keizer.

Als bondgenoten van Frankrijk wierpen zich op de keurvorsten van Beieren en Keulen en de hertogen van Savoye en Mantua.

De strijd werd in 1701 geopend in Italië, leidende tot de bezetting van Milaan door de Fransen. Ter zee veroverde een Engels-Hollandse vloot in 1702 Vigo, waarbij haar de Spaanse zilvervloot met een Frans eskader in handen is gevallen. De Fransen wisten zich te handhaven in de Povlakte, ook toen in 1703 Savoye de kant van de keizer koos. De keizer kwam in moeilijkheden met de Hongaren, maar Marlborough behaalde in 1704 een schitterende overwinning bij Hochstädt (of Blenheim). Voor Frankrijk gingen de gebieden

rechts van de Rijn verloren. In hetzelfde jaar werd Gibraltar door de Engels-Hollandse vloot veroverd op de Fransen. Intussen teisterde een opstand Frankrijk.

Leopold, overleden in 1705, werd opgevolgd door zijn zoon Jozef I. In dat jaar nam de gecombineerde vloot Barcelona in, waarna Catalonië, Aragón en Valencia zich voor Karel, de tweede zoon van keizer Leopold, verklaarden. In 1706 gingen de Zuidelijke Nederlanden grotendeels voor de Fransen verloren, daar Marlborough hen bij Ramillies versloeg en Brussel bezette. Ook de Powlakte ging voor Frankrijk verloren door de nederlaag tegen Eugenius en Daun, terwijl Karel tijdelijk Madrid wist te veroveren. De laatste moest zich ten slotte evenwel in Catalonië terugtrekken, waar hij zich kon handhaven. Ook in Napels werd hij erkend.

Het Franse offensief in de Zuidelijke Nederlanden onder Vendôme in 1708 verkeerde in een nederlaag (bij Oudenaarde). Door deze en andere tegenslagen openden de Fransen besprekingen te 's-Gravenhage, die echter op niets uitliepen wegens exorbitante eisen van de geallieerden. Na de slag bij Malplaquet in 1709 werden opnieuw onderhandelingen aangeknoopt, ditmaal te Geertruidenberg, in 1710. Zij wierpen evenmin resultaat af, vooral niet omdat de eisen van de Republiek ten aanzien van de Zuidelijke Nederlanden te ver gingen. Dit betekende een hervatting van de oorlog.

In Engeland kwamen de Tories aan de macht en Marlborough werd teruggeroepen: men wenste daar vrede. In 1711 overleed bovendien Jozef I die door zijn broer Karel, pretendent voor Spanje, werd opgevolgd. Dit hield het gevaar in dat de machtspositie van het Huis Habsburg - vereniging van Spanje en Oostenrijk! - te groot zou worden. Vandaar dat de Engelsen onderhandelingen aanknoopten, die, ondanks verzet van de keizer, uitliepen op een vredescongres te Utrecht in 1712.

Nadat Filips verklaard had dat de Kronen van Spanje en Frankrijk gescheiden zouden blijven kwam in april 1713 de Vrede van Utrecht tot stand tussen Frankrijk en Spanje enerzijds en Engeland en de Republiek anderzijds. Hierbij sloten zich later in het jaar Portugal, Savoye en Pruisen aan.

Oostenrijkse Successieoorlog — Deze oorlog werd gevoerd van 1740 tot 1748 over de opvolging in de Oostenrijkse erflanden. Door het uitbreken van de Engels-Spaanse koloniale en zeeoorlog in 1739 was het politieke klimaat verslechterd. Het overlijden van de Duitse keizer Karel VI in 1740 was kennelijk de befaamde druppel: het vormde de inleiding tot een vrijwel algemene Europese landoorlog.

Nog geen twee maanden na de dood van de keizer viel Frederik de Grote van Pruisen Silezië binnen. Begin 1741 verbonden Spanje en Beieren zich - na Franse bemiddeling - bij het Verdrag van Nymphenburg tegen Karels dochter Maria Theresia. Met steun van Franse troepen slaagde de Beierse keurvorst Karel Albert erin Bohemen binnen te vallen. Hij liet zich daar kronen tot Boheems koning en tevens als Karel VII verkiezen tot Duits keizer.

Maria Theresia verzette zich energiek tegen de ontstane situatie en daardoor keerden de krijgskansen. Zij deed afstand van de gebieden veroverd door Pruisen en sloot met Frederik de Grote de Vrede van Breslau. In Hongarije wist zij militaire hulp te verwerven. Ook bij Engeland, de Republiek en Rusland vond zij steun. Zo konden haar troepen de Fransen uit Bohemen verdrijven en Beieren binnenvallen (1742). Intussen versloeg een leger, mede gefinancierd door de Staten-Generaal, de Fransen bij Dettingen. Die moesten zich nu over de Rijn terugtrekken. Het Oostenrijkse tegenoffensief verliep dermate krachtig dat Frederik de Grote zijn nieuwe bezittingen be-

dreigd zag en Bohemen binnenviel. Bij de Vrede van Dresden moest Maria Theresia opnieuw het verlies van Silezië aanvaarden.

Vanaf 1745 verschoof het zwaartepunt van de oorlog naar Noord-Italië en de Zuidelijke Nederlanden. Daarna groeide het conflict allengs uit tot een Frans-Engelse oorlog, die voornamelijk ter zee en in de koloniën werd uitgevochten.

In de Zuidelijke Nederlanden boekten de Fransen zulke belangrijke successen tegen de Engelsen en de met hen verbonden Republiek, dat de Franse troepen zonder veel tegenstand te ontmoeten in 1745 en 1746 de gehele Zuidelijke Nederlanden, en in 1747 bovendien Zeeuwsch-Vlaanderen, konden binnentrekken. Tevens namen ze Bergen op Zoom in en in mei 1748 nog Maastricht.

Ten slotte werd in 1748 onder dreiging van een Russische militaire interventie de Vrede van Aken gesloten. Zij bracht met zich de algemene erkenning van Maria Theresia, en onder meer de ontruiming door de Fransen van hun veroveringen in de Nederlanden. Silezië bleef Pruisisch - dat zou zo blijven tot 1945 -, waardoor de positie van Pruisen binnen het Duitse Rijk aanzienlijk versterkt werd.

II

“HET SAGTER DONKER UIT IN ONSE OOGEN”

VERMANINGEN - DOOD VAN DE STADHOUDER - SPAANSE SUCCESSIEOORLOG - VEEPEST - EEN GEVAL VAN ZELFMOORD - WATERSNOOD IN ZEELAND EN FRIESLAND - LAGE PRIJZEN VOOR LANDBOUWPRODUCTEN - NIEUWS UIT CHARLOIS EN KATENDRECHT - BENOEMING IN OPENBARE FUNCTIES DE STRENGE WINTER VAN 1740 - OVERSTROMINGEN BIJ DORDRECHT - VERSCHIJNING VAN EEN KOMEET - DOOR PLAGEN GETROFFEN - OOSTENRIJKSE SUCCESSIEOORLOG: BERGEN OP ZOOM GEVALLEN, NOODHOSPITAAL TE FEYENOORD, INNEMING VAN MAASTRICHT, BIDSTONDEN VOOR HET LAND

Oordeele bestraffinge waarschouwinge Goods die ik in mijn leevenstijt al heb beleeft en ook gesien en oock sie, dat Godes hand al langer hoe swaarder komt over 't landt. men hoeft niet te vraagen na de reede, maar laet ik ghij en wij alle eens gaan in onse binnekamer: daar sulle wij vinde dat onse herten sijn verhart en onse siele in slaap. wij worde wel geslaagen, maar wij en gevoelen geen pijn en wij neemen de tught niet aan.

oock heeft de Heere een twist met de inwoonders des lans, omdatter geen trouwe noch geen weldadigheid in den landen en is, maar vloecke, loege, steelen, doot-slaan. maar mijn en kennen sij niet, spreekt de Heere. daarom heeft de Heere geseit: ik sal het lant slaan. en de inwoonders des lands trueren en klaagen over den slegten tijt. maar dat sij eenen klaagde over uwe sonde, de Heer sou se genaadig sijn.

nu, van lands plaage sal ik verhaale van mijn tijt.

Den 19 Maart 1702 is de koning van Engeland, onsen stathouder, gestorve. doen meende den fransen kooning ons land weg te neemen, maar God heeft ons behoet. maar het koste seer veel bloet Eer wij den vrede kreege. en dat was op den 13 April 1713. maar wat viel die vrede bitter. want in de maant November van dat selve jaar quam ons Godt besoeke met een pest ondert vee, dat ruim 7 jaar agtereen duerde: wij hielle maar een koe en een pinckvaars over van 28 in het jaar 1716.

Int midde van de winter quam ik smorgens op om de paarde te misse. de duer geopent hebbe sagh ik een man mens hange aan de bergh leer hetwelk mij en mijn ouders een groote schrik veroorsaakte. en alles onder staan te hebben was het de poortier van de Rotterdamse poort van de Binnewegh, die om eenige oneenigheit tussen sij wijf hem selve daar quam verhange. en na dat hij 3 dage op de wu[...] had geleege onder wat stroo quam den diender en ik en bragten hem savons laat op Sareloos en wier an de noortsij vant kerkhof begraave. en vorder hadden wij daar geen moeite meer mee.

Maar om niet te vergeete: int jaar 1715 hadde wij den 3 Maart den geheelen dagh een storm uitten suide en ebde soo leegh, dat de sluis den heelen dagh niet toe en had geweest. maar savons om 8 en 9 ure schoot de wint N.W. en vloeide om 10 ure over den dijk heenen, soo schrikkelijk, dat wij meende dat ons heele huis sou wegloupe. Op de selve tijt is de polder van name – se leit agter het lant van ter Goes – in Seelant vergaan. ik bender int jaar 1739 verbij gevaare en sagh niet meer als den tooren.

daar plag de beste terw te wasse van heel Seeland. dat leit nu met hoogh water onder en met leegh waater als slicke en hompe van dijk. de kerck en al de huise waaren in die tijt van 24 jaaren geheel en al wegh gespoelt. het was een schoone eilandtie. het was maar een dorp, en in Vriesland was mee onnommelijk veel schade geschiet. het waater was soo hoogh sunt het jaar 1682 niet geweest, in 33 jaar, maar nu jaar op jaar sulke stormwind en hooge vloede. ia, dat de dijke overliepe als gorsekaade was haast en gewoonte. de grootste stormwint is geweest Woonstaags op Rotterdam Kermis 1717 en het hoogste waater op Kerssemis 1731. doen dagt men dat den steenen dijk sou doorgebrooken hebbe.

Int jaar 1722 en 1723 was alle dinge soo goedkoop, dat het geen mens soo beleeft en heeft. men koft een scheepel beste winterterw 18 à 20 st., een sak groote boone, haver om de selve prijs de beste. het vlas was mee soo goedkoop: 8, 9, 10, 11, 12 $\frac{1}{2}$ het beste.

int jaar 1730 wast bijsonder natte somer. de terw int maije wies groen an de hoope en oock die te maaie stond. 1731 was toen weer soo droogh dat het geen mens soo leeft en had.

den 28 Nov 1731 is voor de eerste reis geprobeert de nieuwe brantspuit van Sareloos en Katendregt. Int jaar 1731 heeft Andries van Beek als kerckmeester 4 nieuwe kerckbijbels in Katendregtse banck voor reekening van de kerck. de selve boecke hebbe gekost f 36. int jaar 1742 Kornelis Dirckse Tackebos als kerckmeester heeft meede door order van schout scheepenen van Katendregt late make een nieuwe banck voor de geregte

en de heere van Katendregt, kost *f* 28.

Den 28 Maart 1732 hebbe de heere van Rotterdam mijn hoogh heemeradt en scheepe van Katendregt gemaakt. mijn famylie is altijd in lants of kerkedienste geweest. mijn vaders vader heeft wel 40 jaaren scheepe of ouderling van Schareloos geweest en dat was om reede dat de gemeente soo klein was dat se geen nommeracy konne maken van ouderlinge. mijn moeders vader was scheepe van Katendregt en hooge waarsman van Sareloos int jaar 1656; mijn vader is ook scheepe van Sareloos geweest int jaar 1713. noom Aart, noom Kees, allebeij scheepene gestorve.

Nu weer wat van gemeenlands oordeele.

Int jaar 1740 den 6 Jannewary begon het soo sterck te vriese dat men nogh 8 weeke over de Maas heeft gegaan en al het koren doodt vroom. de beste stonde tot int laast van Meij nogh op stal die voer hadde. men gaf *f* 4 à *f* 5 voor 100 pont hoey, maar daar was niet meer te krijgen. den elent en kan ik niet wel beschrijve, hoe dat het goed loeide om eten en konde het niet krijge of vinde. ia, se viele van kou en honger soo doot terneder. int velt kroopen se in de oude sloote om liese en biese te soeke en viel van slapigheidt daar in water, soo dat de mense werck hadde omt vee uit water te haale en verdronke bij menigte. ook volgde een seer laaten oest. Dinsdaegh op Rotterdamse kerremis haalde ik mij eerste voer an de werf.

daar op volligde een groote diere tijt in alle eetwaare: ik heb self van mijn booter gehad *f* 40 te Leije en in den Haagh *f* 50, 3 à 4 gulde een sak aartappels, 3 st 2 duite 't vuil pont speck, natte paardeboone *f* 4 de sak. ik haalde mijn laaste boone tuis den 2 Desember 1740. daar sijn heele stucke met gerst en boone vergaan opt velt.

in Jannewary 1741 brack de Dorse lage waart in door het swaare opwater en het land van Altena en veel plaatse meer. In 'tselfde jaar liet hem een steert aan een ster sien, maar int jaar 1744 heeft hem een ster met een steert seer schrikkelijck eenige weeke verthoont; se wort een komeet ster genaamt, maar magh wel een geesselroede genaamt worde, die de vader van heemel en aarde sijn kinderen laat sien en segt: soo gij ul. niet en bekeert, soo sal ik ul. slaan. gelijk Hij ook heeft gedaan.

nogh in dat selve jaar quam de Heer wegneeme ons tijdelijcke bestaan, ons rundervee. wij hebbe in voorige jaare oock gehad verscheyde plaagen en slaage dat mijn hueght en ook heeft doen gevoele dat muise het gras en kooren opaten, rispe die de boone opate en het vlas. wormen die de vastigheit van ons land dreigde wegh te neemen, een soort van onbekende see worme die al de paalen doorboorde. van buiten waarense glad en gaaf en van binne als bie roote. en dat soo subyt, hoe dick dat se waaren, sy konde geen half jaar staan of sij viellen van selfs om. en dat graseerde meest ontrent Katwijk, an die kant daar de noortsee op staat te brande. en dat moet met paalwerk gehoude worde of heel Hollandt is wegh. en ook in Seeland, het paalwerk aan de hoofde en damme te Amsterdam. de scheepe werden oock doorboort, dat sij sonke. 't was mee een groote plaag. tis van den heeren geschiet. tis een wonder in onse oogen, want het is nooit gehoort of van mense gesien. in 1729 heb het oock aanschout: swager Blom had in Seelandt geweest

en bracht een ent van een paal mee ontrent soo dick als een bargh roede, van buiten gaaf, van binne een bie root net gelijk. en heeft wel 25 jaar geduert en of het nogh wel opgehouden is en weet ik niet.

Ook hueght mijn van diere tijt int jaar 1709, doen al het koren was doot gevrooren. een sak terw son *f* 15. rogge, gerst na advenant. de meesten mense aten gerstenbroodt en koecke. daar wiert in die tijt veel honger geleeden en duerde ontrent een jaar.

maar al dit booven verhaalde kan niet ophaalen die sterfte onder de beeste. 1744 begonnen, en dat soo heevigh en brandig offer. niemendal sou overblijve. ik ben driemaal uit gestorve. mijn broeder Huigh is eens int geheel uit gestorven: 27 stuck. Pieter Blijdorp mee 27 stuck. dat sijn de twee grooste in Sareloos, die niet met alle hebbe overgehewe. en het duert nogh 1748 in sommige plaasen. wanneer het sal ophouden, God weet het. de eerste sterfte in 1713 duerde ruim 7 jaaren.

int selve jaar 1744 sijn onse bontgenooten geraakt in een bloedigen orrelogh tegen Vranckryk en Spanie. en sijn eerst boove in Duytslandt begonne en in Beijeren. en sij in Meij 1745 bove in Vlaenderen gevallen, in Doornik, in een van onse bariare*, onse voormure, als meede Kortrijk en Meene, Ipere ent fort te Knokke, in Eerlebeek, Warreleebeek, Berge in Heenegou en Gent, Dendermonde, Oudenaarde, Oostende, Nieu-poort... 1746 Brussel, Lier en Luve, Antwerp, Namen en Teelforte. 1747 het geheele lant van Kasant, Sluis in Vlaenderen en Sas van Gent, Lillo. heb ik een naght geslaapen, doen sijn de franse gekoomen voor die sterke stat Berge op Soom. daar stuende men op sen kragt en sterke maght, maar is in de tijt 8 weeke ten onderen gebracht, ons garrensoen krijgsgevangene en meest verslage. en dat gebuerde op den 16 September 1747. Doen gaf men de moet verlooren.

men hoorde het geschut van Berge op Soom hier gemackelijk. daar wiert bij tije 80 000 pont kruit verschote in 24 ure. daar is grouwelyk veel volk gebleeve en gequest, want men most hier op Fyenoort van het pesthuis maaken een hospetaal. daar wierden de sieken en gequest gebracht met honderden, seffens den eene sonder beenen, den anderen sonder armen en sommige jammerlyk gequest en ook veel siek. Swaager Kors hatter de leeverancy van stroo an. dat wier in sakke gesteeken en dat waaren tot bedde. 2 man had een krib als sy niet swaar gequest en waaren, anders een in een krib.

daar wort van geseit datter geen beter hospetaal en is in de werelt als het nieuw prinse hospetaal op Fyenoort regtevoort. tis versien met aptekers, backers, slagters, koks, wasters en oppassers, meesters docters. en ewewel sijnder in dit jaar wel 2000 gestorve en leggen op het palssers kerkhof begraave. soo genaamt omdat het was verordonneert om de palssers te begraave, die, terwyl sij ant houte huisie en d[...] lagge te wagten na engelse scheepe, komen te sterven.

Naderhant gehoort datter 3600 op die plaas begraave sijn. ja, men doght doen Bergen over was: nu leit ons landt gans open, nu en is de fransman niet te keeren, nu neemt hij tgeheele land van Tertoolen wegh, en dan Steenberge, Oudenbos, de Klunder,

de Finert, Willemstat, en daar den heelen bradt, en dan Breeda, Gertruydenbergh. dan konnen sij in ons land komen sonder s' togebos te moeie. Maar de franse hebben dat jaer niet meer ondernoomen, maar vroege tyt 1748 Masstrigt oock al op deselfde condycie ingenoomen, te weeten met akoort.

Het sagter donker uit in onse oogen. Het scheen of onse krijgsmaght geen maght noch kraght en hadde, haar herten als was gesmolten. de ouden naam van Batavieren en konne of mogten se niet voeren. hoe dat het was, Godt weet het, want die weet alle dinge.

men gaf onse hoofden van ons landt een quaden naam van verraad. soot al waar is geweest, soo en ist even wel sonder den wille van den heemelschen vader niet geschiet en bij gevollig mee al instrumenten die Godt heeft gebruikt om sy volk te besoecken. sij hebben evenwel die voorsigtigheit gebruikt om bedestonden alle Woens of Donderdaghsavont te houden, om den Heer die op ons vertoorent scheen te weesen in alle kerke en in alle plaase te bidden om van sonden bevrijt te sijn. dan souden haast onse vijanden vlieden.

NOOT

- * Schrijver doelt hier op de zogenoemde *Barrièresteden*, die bestonden op grond van de verschillende Barrièretractaten: verdragen waarbij de Zuidelijke Nederlanden een soort afweer of barrière vormden, met het doel deze gebieden tot een slagboom te creëren tussen de Verenigde Nederlanden en het imperialistische Frankrijk (o.a. Lodewijk XIV). Van der Pols spreekt ook van 'onse voormure'. Barrièresteden die bij de onderscheidene verdragen als zodanig werden aangewezen waren: Aat, Bergen, Charleroi, Damme, Dendermonde, Doornik, Ieper, Kortrijk, Luxemburg, Menen, Namen, Nieuwpoort, Oudenaarde, Veurne en Waasten; verder nog: fort Knokke, kasteel van Gent en de forten *De Parel* en *St. Philips*.

In de Oostenrijkse Successieoorlog boden de barrièrevestigingen evenwel weinig weerstand: zij capituleerden de ene na de andere, wat Van der Pols ook signaleert. Na 1781 zijn ze dan ook geslecht door keizer Jozef II (van Oostenrijk).

VRIJENBURG
BOERDERIJ AAN DE VOORDIJK 464

P. Groenenboom

Dit jaar mocht ik in Barendrecht een lezing houden over het ontstaan van het eiland IJsselmonde en over de bewoning van de boerderijen aan de Voordijk. Het viel mij daarbij op dat zo weinig mensen bekend zijn met de namen van de aldaar aanwezige boerderijen. Het eiland IJsselmonde alsmede de Krimpenerwaard staan er om bekend dat juist in deze streken veel boerderijen voorkomen die met mooie en veelzeggende namen zijn gesierd. Het is jammer dat daar zo weinig aandacht voor is.

Zo'n naam grijpt vaak naar het verleden terug. Dergelijke namen worden in overdrachtsakten dikwijls genoemd. Zo bijvoorbeeld bij de boerderij De Kapel aan de Charloisse Lagedijk. In een akte wordt zij van ouds Het Kapelhuis genoemd. Een ander voorbeeld is De Maashoeve.

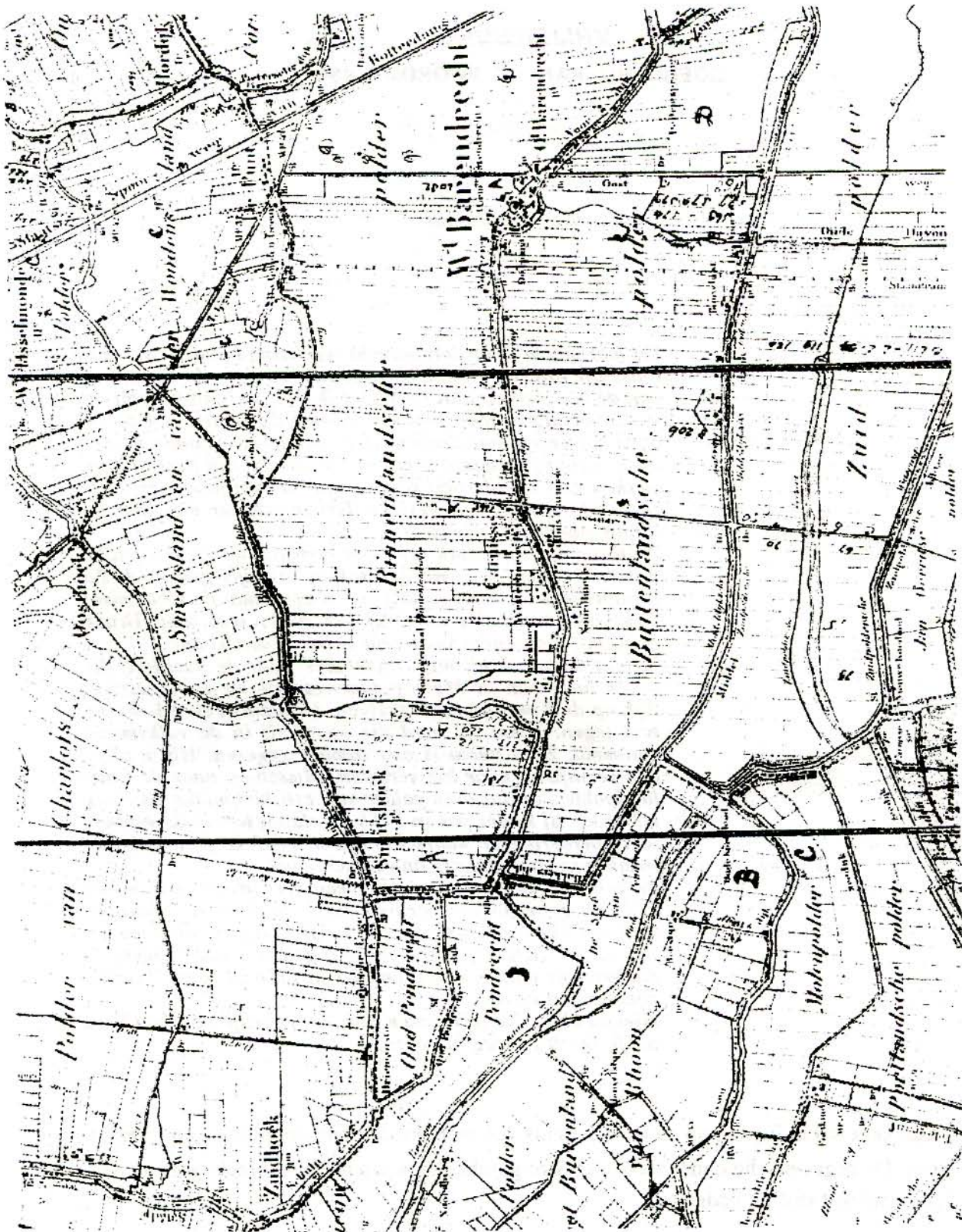
Helaas kwam ik bij mijn onderzoek naar de boerderij die op de hoek van de Molenpoldersezeedijk en de Achterzeedijk op de Koedood heeft gestaan de naam Het Klooster niet tegen. Want zo werd die boerderij in de volksmond genoemd. Zo'n naam is niet zomaar gegeven. Hij is zeker een verwijzing naar het verleden. Misschien naar de Portlandpolder, omdat deze polder van een katholieke stichting is? Maar zij kwam pas in 1768 tot stand, terwijl de verdwenen boerderij zeer waarschijnlijk in 1653 is gebouwd. Dat maakt een en ander erg onwaarschijnlijk.

Mogelijk is de naam dan toch een verwijzing naar het in 1373 vergane dorpje Carnisse. Mijn vermoedens daaromtrent zijn versterkt, omdat recente opgravingen aantonen dat het dorpje dicht bij deze boerderij gelegen kan hebben. In dat vergane dorpje waren immers in 1100 al twaalf boerderijen en een kerkje!

Hieruit blijkt dat zo'n naam dan wel degelijk veel betekenis heeft. Doch genoeg hierover.

Deze keer wil ik ingaan op de geschiedenis van de boerderij met de mooie naam *Vrijenburg*. De gegevens die onderzoek naar deze geschiedenis aan het licht bracht geven bij elkaar heel wat stof tot nadenken.

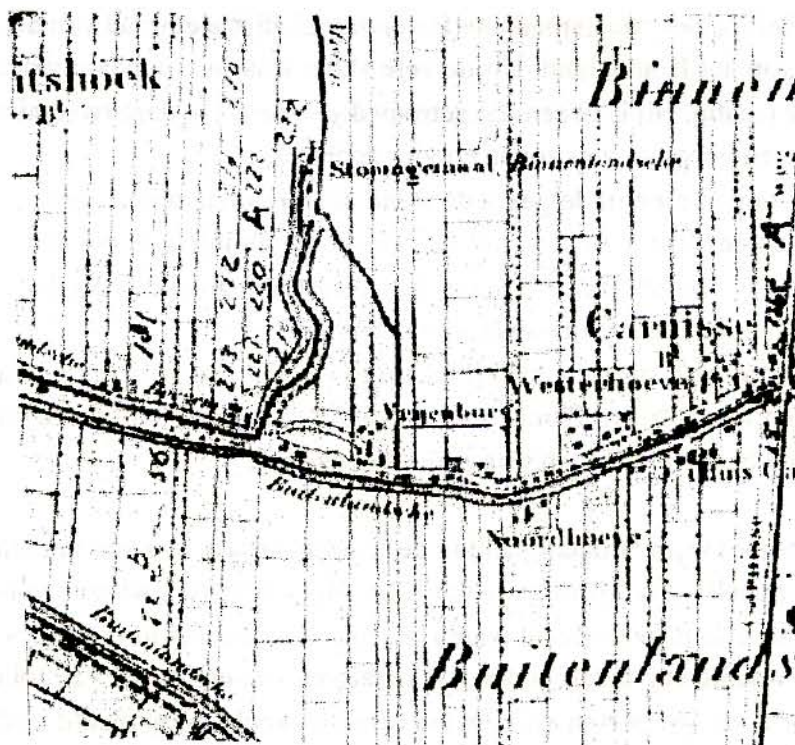
In de akten die op deze boerderij betrekking hebben wordt de naam slechts één keer genoemd, en wel pas in 1932. Op een kaartje uit 1904 staat de naam *Vrijenburg* echter ook aangegeven.

Gedeelte van de topografische kaart uit 1904. In het midden – onderstreept – de boerderij Vrijenburg. © Topografische Dienst

Mede dankzij de genealoog K.J. Slijkerman, die in het maandblad *De Nederlandsche Leeuw* van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde van december 1991 een artikel publiceerde over oude Barendrechtse generaties, zijn we er in geslaagd heel oude gegevens over deze boerderij te verkrijgen. In dat artikel schrijft hij over een zekere Ploen Leendertszn, geboren 1545/'50, en een Arien Pleunen. Zij waren landbouwers onder Barendrecht en Carnisse. Dan is niet bekend op welke boerderij(en) zij hun beroep uitoefenden. Dat werd mij duidelijk toen ik uitging van de huidige bewoner van deze boerderij en vervolgens terugzocht naar de vorige bezitters.

Dat terugzoeken tot 1832 was niet zo moeilijk, omdat tot dat jaar de gegevens uit het kadaster kunnen worden geput. Het wordt lastiger als men daarvoor op de notariële akten is aangewezen. De gegevens over de belenders en de belendingen spelen dan een grote rol. Bij deze boerderij was voor mij doorslaggevend dat ten westen steeds de Vliet genoemd werd. Dit was de watergang waar de twee molens van polder Binnenland het water op uitsloegen. Deze molens stonden midden in de polder, achter de boerderij, daar waar nu Klootwijk woont. De huizen die daar nu staan zijn gebouwd op de funderingen van de oude molens. Vanaf de Vrijenburgerweg heb je een mooi gezicht op deze locatie. Een andere duidelijke aanwijzing bij deze boerderij was de *kulck*. Dit was een stuk land naast de boerderij met een kade er omheen, waarschijnlijk aangelegd als extra waterberging. Op een kaartje uit 1904 is de kulk ingetekend. In 1958 is hij afgegraven.

De kulk. Uitvergroot is op dit kaartje uit 1904 ten westen van Vrijenburg het bedijkte ovaalvormige perceel te zien. © Topografische Dienst

De kulk lag ook ten westen. In een akte uit 1739 wordt daarnaar verwezen. Ook in de akte van april 1807 wordt de kulk genoemd. De boerderij en haar belendingen worden in die akte als volgt omschreven:

een hegte, sterke en welgelegen boerenwoning, bestaande in een woonhuis, berg en erve, met en benevens 10 mergen en zes roeden, extra schoon boomgaard, wei- en zaailand, staande en gelegen in het Binnenland van Carnisse, met enige roeden kulck ten westen van gemelde woning gelegen.

Met alle gegevens bij elkaar kon ik de verbinding leggen met deze boerderij en de reeds genoemde Adriaen Pleunen. Ik wil beginnen bij de door Slijkerman reeds genoemde Ploen Leendertszn, geboren tussen 1545 en 1550 en die overleed voor 1620. Hij was landbouwer in West-Barendrecht.

Na de overstromingen in 1373/'75 en 1421 was hier bijna alles onder water verdwenen. Toen dit gebied opnieuw werd ingepolderd kwam de polder Binnenland in 1483 als eerste weer tot stand. Je kan gerust zeggen dat Ploen Leenderts mede een van de eerste landbouwers in deze streek is geweest. In 1574 wordt hij in een akte genoemd toen hij land kocht en pachtte van Spaansgezinde lieden wier land werd afgenomen. (1572, De watergeuzen veroveren Den Briel). In akten van 1611/'12 wordt hij als belender genoemd. Op 13 maart 1620 werd een stuk land, dat hem toebehoorde, verkocht door zijn zonen Leendert en Arien en de hunnen. Hieruit kan blijken dat hij dan is overleden.

Zijn zoon Adriaen, of Arien, leefde van ± 1585 tot 1673. Hij was landbouwer te Carnisse, heemraad van de Zuidpolder, waarsman van Barendrecht, dijkheemraad van het Buitenland en heemraad van het Binnenland. Uit de vele akten waarin zijn naam wordt genoemd blijkt zijn hoge positie. Hij is tweemaal getrouwd geweest. Uit deze twee huwelijken werden acht kinderen geboren, vier zonen en vier dochters.

In deze tijd, ca. 1650, begon men in de gegoede stand achternamen aan te nemen. Zijn zoon Inge ging zich Van der Jagt noemen. Hier ligt zeer waarschijnlijk de oorsprong van deze wijdverspreide Barendrechtse familienaam. Zoon Bastiaen ging zich Verheul noemen en de twee andere zonen Pleun en Pauwel Van der Wilt.

In 1673 moet Adriaen zijn gestorven. In de kerkrekening van dat jaar staat dat ontvangen is van twee graven, een van Adriaen Plonnen en het ander van Jacob Janszn Puyck, die samen in de kerk waren begraven. (Jacob was zijn schoonzoon).

Na de dood van hun vader kwam er onenigheid in de familie, tussen de eigen kinderen en hun zwager Johannes Schelling te Mijnsheerenland. De eigen kinderen wilden de boedel nog niet verkopen, omdat de prijzen slecht waren. Er heerste toen ook al een crisis in de landbouw. Zij wilden wachten op betere tijden. De curatoren van de boedel van Johannes Schelling wilden daar niets van weten en zo werd alles verkocht en verdeeld onder de acht kinderen. Pleun en Pauwel namen de boerderij over.

In januari 1683 waren de broers Pleun en Pauwel van der Wilt in een rechtszaak verwickeld over huurpenningen. Op 5 april 1685 verkocht Kleis Teunisz Kranenburgh bouwland in Carnisse aan de beide broers. Op 14 juni 1696 kochten zij land van de Rotterdammer Wouter Senserff. In 1711 waren zij testamentaire voogden en executeurs van de boedel van Willem Kardux, schout en secretaris van Kijfhoek. Op 13 februari 1711 ging een van de broers daarvoor naar Den Haag. In 1712 stonden zij geboekt als bruikers van 31 morgen en 348 roeden land in het Binnenland van Barendrecht. Met hun neef Arij Ingen van der Jagt behoorden zij tot de belangrijkste landgebruikers in die polder. (Arij van der Jagt heb ik eerder genoemd in het artikel over de boerderij van Bevelander, Contactblad no. 64 van september 1995).

Wat zal men met ontzag naar die plaats aan de Voordijk hebben gekeken. Waren de broers hun standing waardig? Of zou in die tijd rijk en arm als twee verschillende werelden naast elkaar hebben geleefd? Daar zal ik met een voorbeeld later nog op terugkomen. We zijn in het jaar 1712. Pauwel was ziek. De broers maakten een testament. Na het overlijden van de langstlevende zouden hun bezittingen naar hun neef Arij Jans Schellingh gaan of bij diens vooroverlijden naar zijn kinderen. Pauwel overleed in 1714 en zijn broer acht jaar later, in 1722. Of Arij Schellingh toen op de boerderij kwam heb ik niet kunnen achterhalen. Het is wel zeker dat zij in het bezit van de familie bleef.

In het brandweercohier van 1732 wordt de wed. Gerrit v.d. Vliet genoemd. In de lijst van weerbare manschappen van 1747 staat de naam van Arij van Vliet op deze plaats. In het brandweercohier van 1777 wordt aldaar Arij Verheul genoemd.

Uit een akte van 2 december 1739 blijkt inderdaad Arij Gerrits van Vlieth de eigenaar te zijn. Arij verkocht toen zijn bezit aan zijn broer en drie zwagers voor *f* 6700,=. Het waren zijn broer Willem Gerrits van Vlieth te Oost-Barendrecht, zwager Arij Verheul, gehuwd met Lijntje van Vlieth te 's-Gravenambacht, zwager Bastiaen Ariense Boer, gehuwd met Bastiaentje van Vlieth en zwager Cornelis Leenheer, secretaris te Heerjansdam, gehuwd met Pietertje van Vlieth. In deze akte wordt melding gemaakt van twintig morgen en twaalf roeden land die bij de boerderij behoren.

Zij kwamen met elkaar overeen Arij diens leven lang jaarlijks *f* 200,= uit te keren. Maar als hij zou trouwen met iemand die hun goedkeuring niet kon wegdragen, dan werd de bijdrage verlaagd tot *f* 150,= per jaar. Verder mocht hij zijn leven lang blijven wonen in de kleine keuken. Op de opkamer mocht zijn ledikant staan. Een goede vriend mocht hij daar eventueel laten slapen. Er mocht daar geen vuur gestookt worden. Als Arij niet zou trouwen en hij geen meid had, dan moest degene die op de boerderij kwam te wonen er voor zorgen dat iedere dag diens bed geschud werd en diens verblijf schoon bleef. Arij was toen 36 jaar.

Op 22 april 1807 bleek dat Arij Verheul, gedoopt te Pernis op 28 februari 1706 en overleden op 24 mei 1784, op het laatst de enige eigenaar was geweest. Uit zijn nalatenschap werd de boerderij in 1807 met tien morgen en zes roeden land verkocht aan Gerrit Baren-

dregt voor f 8458,=.

Arij werd ook genoemd als landbouwer te 's-Gravenambacht aan de Heisendijk/hoek Jachtdijk op het ouderlijk bedrijf. Hij was, naast het bekleden van functies in Pernis en 's-Gravenambacht, dijkgraaf van het Binnenland en het Buitenland van Carnisse van 1778 tot 1784. In 1781 schonk hij aan de Nederlandse Hervormde kerk te Barendrecht een koperen lichtkroon.

Waarschijnlijk had Arij niet aan de Voordijk gewoond en was in die tijd de boerderij verhuurd geweest. Dat veranderde toen Gerrit Barendregt de boerderij in 1807 kocht uit de nalatenschap van Verheul. Deze familie Barendregt – altijd met een g geschreven, want met *ch* is voor de plaats Barendrecht – drukt een stempel op verschillende boerderijen aan de Voordijk.

Na Gerrit was zijn zoon Jan de boer op *Vrijenburg*. Toen Jan en zijn vrouw Christina de Ronde in 1884 beiden waren overleden werden hun bezittingen verdeeld. Jan bleek in het bezit te zijn geweest van *Vrijenburg*, de *Westerhoeve* en *Huis Carnisse*. Dat is toch wel om 'u' tegen te zeggen.

Zoon Nicolaas Rocus werd eigenaar van *Vrijenburg* met ruim 21 hectare land voor f 36.571,=. Daar was veel land bij dat direct achter de boerderij lag. Verder land in de Zuidpolder, in het Buitenland, land onder Charlois, IJsselmonde, Groote Lindt en twee hectare of aandelen in de gorzen of aanwassen onder Numansdorp. Totale waarde f 88.026,10.

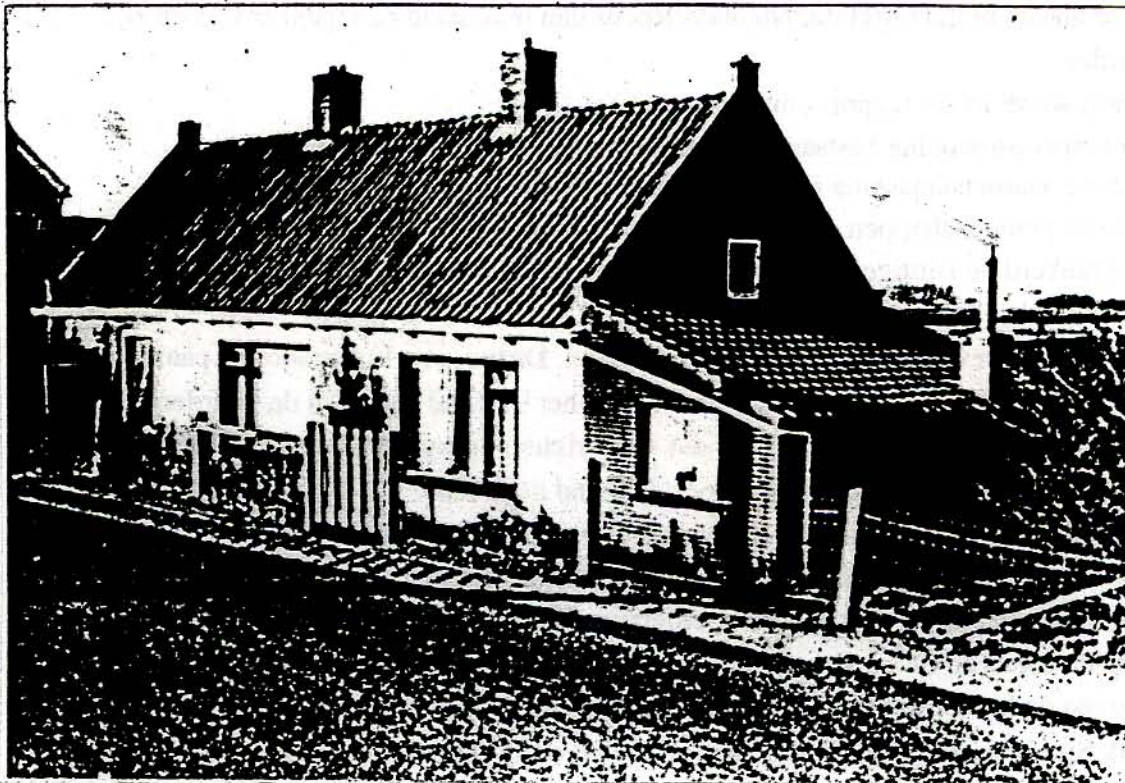
Nicolaas Rocus was gehuwd met zijn nicht Pieterrella Barendregt. Na het overlijden van zijn vrouw in 1892 deed hij een gedeelte van zijn bezittingen over aan zijn kinderen. Naast de bouwmanswoning, een burgerwoning en land waren er wel zestien arbeiderswoningen bij. De burgerwoning is het huis naast de boerderij. Het werd geschat op f 2500,=. Door twee opeenvolgende akten te vergelijken blijkt dat deze woning gebouwd is tussen 1884 en 1892.

Na het overlijden van Nicolaas Rocus werd zoon Hendricus Gerardus de eigenaar. Bij zijn huwelijk met Jaapje Dekker in april 1885 was hij op de boerderij gaan wonen. Hendricus Gerardus is op 30 oktober 1918 overleden. Het gaf een hele drukte toen de boer begraven werd. Verschillende rijtuigen, met daarvoor de omfloerste paarden, stonden op het grote boerenerf te wachten tot de overledene in de lijkkoets was gedragen. Vanuit het kleine keukenraampje van de arbeiderswoning aan de dijk zag men de familie instappen. Met veertien personen woonde daar de knecht met zijn gezin in een klein huisje. De tegenstelling was groot, maar er is altijd een goede verstandhouding geweest. We pasten 's avonds op als de boer en zijn vrouw weg moesten, zei een van de kinderen tegen mij.

De zonen Pieter Gerrit en Arie, bedrijfsleiders genoemd, zetten met hun moeder het bedrijf voort. Pieter Gerrit ging in 1928 naar de boerderij *Dorpzicht* aan de Dorpsstraat 177,

waar zijn kleinzoon nu nog boer is. Hij kon die boerderij pachten, omdat de vorige pachter, Daniël Kranenburg, in dat jaar was overleden.

Arie verkocht de boerderij na het overlijden van zijn moeder in 1932 aan zijn oom en neef respectievelijk Eliza van der Gijp Barendregt, particulier wonend te 's-Gravenhage en diens zoon Jan Gerard, landadministrateur te Dordrecht. Arie pachtte daarna een boerderij aan de Schulpweg te Charlois.

Voordijk 470, 472 en 474. Vroeger drie arbeiderswoningen, behorende bij boerderij *Vrijenburg*. Gesloopt in 1992. - *Opname uit 1991, collectie HVB nr. A 2531*

Bastiaan Sparreboom werd de pachter van *Vrijenburg* en dat bleef hij tot 1967. Na hem werd zijn broer Willem de volgende pachter.

In 1970 overleed Jan Gerard van der Gijp Barendregt. Zijn kinderen wilden hun geld op een andere manier gaan beleggen en verkochten de boerderij aan de Voordijk aan de pachter Willem Sparreboom. De overdracht van de boerderij en vijftientig hectare land vond plaats op 27 april 1971. In 1978 werd de oudste zoon van Willem Sparreboom, Henk, de volgende eigenaar.

Nu komt er een einde aan dit boerenbedrijf. De grond is al verkocht, maar wat zal er met de boerderij gebeuren. We zullen hopen dat er een regeling kan komen, waardoor deze boerderij met zoveel historie bewaard kan blijven.

Ten slotte nog het volgende:

1. Tijdens de periode van Nicolaas Rocus en Hendricus Gerardus is de boerderij twee keer afgebrand, op 22 mei 1865 en op 20 september 1886. Uit het brandweerrapport van de laatste brand blijkt dat Nicolaas Rocus dan inderdaad de eigenaar was en zijn zoon huurder.

De boerderij wordt in dat rapport omschreven als:

een bouwmanswoning bestaande in een huis met annexe schuur, koetshuis, wagenkeet, vlasbraakmachine met drogerij alsmede twee vijf roe's koorbergen.

Naast allerlei gereedschappen, granen en peulvruchten, hooi, stro, vlas en lijnzaad, waren ook verzekerd de rijtuigen, tikker, arreslede en tuigen. Op 22 augustus 1885 hadden beide heren hun bezittingen verzekerd.

De brand was in een van de 'koobergen' begonnen. Daar waren klaverhooi en paardenbonen in opgeslagen. Een gedeelte van het vlas en het lijnzaad waren in de boerderij *De Westerhoeve* geborgen. Opmerkelijk is dat Hendricus nog op 18 september 1886 zijn verzekering had gewijzigd, twee dagen voor de brand nota bene.

2. Zoals u al begrepen hebt, en nog kunt zien, is het een grote boerderij. Op de koeienstal konden wel negenentwintig koeien staan. Dat was een stal die bijna een derde groter was dan een stal op de kleinere boerderijen. Daar was een extra voorziening voor nodig. Op de foto van de omslag kunt u zien dat er drie luchtkokers op het dak van de schuur boven de koeienstal staan. Die waren nodig om de warme lucht te laten ontsnappen. Henk Sparreboom besloot in 1984 zijn koeien op te ruimen. De luchtkokers waren toen niet meer nodig. Bij het verwijderen van de kokers bleek dat zij aan de voet ingepakt waren door een kraag van zink om lekkage te voorkomen. Op een van die zinkkragen was door een rietdekker een mooi gedicht heel fijn ingeponst. Dat wil ik u niet onthouden. Het luidt als volgt:

Daar ik overaal heen zwerf
En heet A. Lagerwerf
Heb ik op dit stuk loot
Mijn naam eene ingepoot
Nu nog dit in mijn verhaal
Dat ik woon te Poortugaal
En te Barendrecht knecht was
Bij mij rietdekker J.C. v.d. Pas
Daar ik dit dak mede heb geleijt
In het jaar 1895 wel gezeijt
In vier weken tijt
Wel gezeijt

Met een gewone spijker was er later op dit stuk zink nog het jaartal 1939 ingekrast.

3. Na deze ontboezeming komen er naast de vragen die er altijd wel zijn nieuwe

vragen. De laatste brand was in 1886. Volgens het rijmpje is er in 1895 een nieuw rietdak opgegaan. Wat zou er in die acht tussenliggende jaren op het dak hebben gezeten? Of is de boerderij misschien niet helemaal afgebrand.

Dat er in 1939 een nieuw dak aan de oostkant is gelegd weet men nog. In 1968 is het dak op het oosten weer vernieuwd. Over de westkant zijn er geen gegevens. Of weet een van de lezers van dit Contactblad nog iets te melden? Ik houd mij aanbevolen. Het is goed de gegevens zo compleet mogelijk te bewaren.

4. Op de grote graanzolder boven het woonhuis zijn op twee gebinten twee dunne balkjes aangebracht met in ieder vierentwintig houten pennen. Die twee rijen staan tegenover elkaar. Waar zouden deze voor gebruikt kunnen zijn? Om de gerookte hammen aan op te hangen? Daarvoor staan ze wel erg dicht naast elkaar (afstand ± 20 cm), en te hoog. Wie weet hier meer van?

5. Misschien zou de naam *Vrijenburg* gegeven kunnen zijn door de twee vrijgezelle broers die er omstreeks 1700 woonden!

OVERZICHT VAN DE EIGENAREN

Tot 24 augustus 1674	–	Adriaen Pleunen
1674 – 1722	–	Pleun en Pauwel van der Wilt
1732	–	wed. Gerrit Ariens van Vliet
Tot 2 december 1739	–	Arij Gerrits van Vliet
Tot 22 april 1807	–	Arij Verheul
Vanaf 1807	–	Gerrit Barendregt
Tot 1884	–	Jan Barendregt
1884 – 1892	–	Nicolaas Rocus Barendregt
1892 – 1918	–	Hendricus Gerardus Barendregt
1918 – 1928	–	Pieter Gerrit en Arie Barendregt
1928 – 1932	–	Arie Barendrecht
1932 – 1967	–	Eliza van der Gijp Barendregt pachter: Bastiaan Sparreboom
1967 – 1971	–	Barendregt pachter: Willem Sparreboom
Vanaf 27 april 1971	–	Willem Sparreboom
Vanaf 1978 tot heden	–	Henk Sparreboom

verenigingsnieuws verslagen en mededelingen

Van het *BESTUUR*

ALGEMENE LEDENVERGADERING

Geachte leden van de HVB,

De datum voor de Algemene Ledenvergadering 1998 is vastgesteld op

DINSDAG 7 APRIL,

AANVANG 19.30 UUR.

Wij hopen dat door het vroegtijdig bekend maken van deze datum vele leden in staat zullen zijn deze vergadering te bezoeken.

Graag tot ziens op 7 april.

Het bestuur

Werkgroep *TENTOONSTELLINGEN*

Werkzaamheden: Uit het bezit van de vereniging wordt regelmatig een keuze gemaakt voor tentoonstellingen in de grote zaal van het verenigingsgebouw. De presentatie wordt zo mogelijk uitgebreid met onder meer in bruikleen ontvangen voorwerpen.

Verslag Monumentendag in d' Ouwe School

Naar aanleiding van het thema van Monumentendag dit jaar - 'Oude Schoolgebouwen' - hebben wij rond deze dag een tentoonstelling gerealiseerd die zeer veel bezoekers heeft getrokken.

De grote zaal van ons verenigingsgebouw was veranderd in een oude schoolklas. Op de schoolbankjes lagen oude en wat minder oude leer- en leesboekjes, griffels en griffeldoosjes, kroontjespennen en inktpotten. Aan de wanden hingen de vroeger zo bekende schoolplaten en het geheel werd omlijst met oude schoolfoto's.

Impressie van de tentoonstelling rondom het thema 'Oude schoolgebouwen' - Monumentendag 1997

Deze opstelling zorgde voor veel enthousiasme bij de bezoekers. Door de herkenning van het wat oudere publiek en de nieuwsgierigheid van de vele jongeren, die de tentoonstelling bezochten, kunnen we terugzien op een zeer geslaagde dag.

Het was de bedoeling dat de tentoonstelling alleen op Monumentendag open zou zijn, maar er was zoveel vraag van scholen die ook graag een kijkje wilden komen nemen met de kinderen, dat we besloten hebben het geheel wat langer te laten staan. En niet voor niets: ruim tweehonderd schoolkinderen hebben, in groepsverband, *d' Ouwe School* bezocht. Ze waren niet alleen geïnteresseerd in het oude schooltje, ook de vitrines met het opgravingsmateriaal ontlokten veel vragen.

Naast de schoolkinderen hebben nog zo'n tien mensen uit *Borgstede* een prima middag gehad. Begeleid door vrijwilligsters stapten ze terug in hun jeugdijaren en onder het genot van een kopje thee of koffie werden oude herinneringen opgehaald.

Ook de eerste zaterdag in oktober - zoals iedere eerste zaterdag van de maand - waren we geopend en ook toen was er weer iets speciaals te zien. Verzamelaars van niet alledaagse dingen toonden hun mooiste en bijzonderste

stukken.

Te zien waren: koffiemolens in alle soorten en maten, paardenbitten, penningen, hoeden, theelepeltjes, legerwagentjes, Dick Bos-boekjes, perforators, nietapparaten en bidprentjes. Uit Westmaas waren twee jongens aanwezig met een gedeelte van hun DAF-verzameling.

Hoekje van de tentoonstelling van bijzondere verzamelingen
op de eerste zaterdag van oktober 1997

Ook deze tentoonstelling werd goed bezocht en trok weer wat ander publiek dan voorgaande tentoonstellingen, wat natuurlijk ook de bedoeling is.

Naar aanleiding van deze activiteiten schreven zich weer nieuwe leden in.

Volgend jaar, op 7 februari en 30 april, hopen we u weer te verrassen met een tentoonstelling. Wat de onderwerpen van deze tentoonstellingen zijn verneemt u te zijner tijd via *De Schakel*.

Graag tot ziens.

Wergroep Tentoonstellingen

Werkgroep VOORWERPEN

Werkzaamheden: *Beheer van en het verrichten van onderhoud aan onder meer landbouwmachines, huishoudelijke voorwerpen uit vroeger tijd en gereedschappen.*

Lijst van ontvangen voorwerpen

Van mevrouw Klootwijk:

- handboormachine
- twee stukken *Drietex*-zeep

Van mevrouw Gouman:

- drie winkelschepjes

Van mevrouw Kloos:

- verzameling boeken en tijdschriften van het koningshuis
- gehaakte kleedjes

Van de heer De Graaf:

- glas-in-lood-hanglamp jaren dertig

Van mevrouw Meeuwsen:

- witte emaille emmer
- nest witte emaille schalen
- petroleumstel
- beschuitbus (van *Jamin*)
- wandbord 'Herrijzend Nederland'
- snijbonenmolen
- ingebonden exemplaar van *De Prins 1925*
- vier boekjes: 'Gek en wijs tijdens Seys', 'Het ABC van het naziregiem', 'Oranjehotel', 'De gehele wereld moet hun methoden weten'

Van mevrouw Van der Veer:

- naaimachine
- oorkonde
- getuigschrift en kist van de KI en Fokcentrale ZHE

Van mevrouw Kraima:

- assortiment houten gordijnroeden

Van de heer Kok:

- koperen brandweerspuit

Van de heer Lauwerse:

- tinnen inhoudsmaten

Van mevrouw Tieleman:

- 'opoe'-fiets uit de veertiger jaren

Van mevrouw Tol:

- een paar trouwhandschoenen
- pyjamazakje
- kastrandje met cijfers en letters er in gehaakt

Van de familie Gouman:

- poppenwagen

Via de heer Overwater:

- een 'mof'
- twee nachthemden
- vier handtassen
- zak knopen
- zak met randjes, kantjes en lapjes

Via de heer Van Bergeijk:

- inklapbare slaapbank
- drie stoelen en een tafel, gebruikt in de Dr De Visscherschool

Van de heer Wolters:

- speldenkussen
- drie herdrukken schoolplaten van Jetses
- zelfgemaakte voorloper (schaaf), vervaardigd in de oorlog
- drie oude maten
- sloten en scharnieren

Via de heer A. Koedoot:

- oud telefoontoestel
- houten dubbele katrol
- koperen haak
- grasmaaimachine

Van de heer Van de Garde:

- bikhamer
- haardstel
- koperen winkelbel
- handboortje
- koperen melkbuskraan
- zaag
- hangslot (1650)
- pijptang
- bankschroef
- zes albums 'Bericht van de tweede wereldoorlog'
- album chronologisch overzicht
- vijf boeken tweede wereldoorlog
- 'De bange meidagen' uit 1940
- diverse boeken met als titel: 'De trieste balans van een oorlog', 'De soldaat in de oorlogsmachine', 'De landing in Normandië', 'De bevrijding' en andere
- *Algemeen Handelsblad* van 10 mei 1940
- Delfts blauwe bloempot en vaas

Van de heer Stolk:

- drie oude landkaarten Zuid-Holland-Zuid
- notulen luchtbescherming Smitshoek

Van mevrouw Hordijk:

- miniatuur hoepmaker

Van mevrouw Broekhuizen:

- boeken: 'In den soeten suikerbol' deel 1 en 2, Sint Nicolaasboek uit 1925
- geïllustreerd weekblad *Timotheus*

Van mevrouw v.d. Ree:

- drie wandtegeltjes 'Zuid-Holland', 'Zeeland', en 'Noord-Brabant'

Van mevrouw Ballast:

- 'zand-zeep-soda'-rek

Van mevrouw Kluifhout:

- donkere kamerlamp (veertiger jaren)
- naaibox met inhoud

Van mevrouw Barnard:

- droogrek
- aardappelschilbakje (1916)

Van de heer v.d. Made:

- melkbus

Van de heer en mevrouw Schuiling:

- drie doosjes met dia's van *Borgstede*
- twee doosjes met dia's 25-jarig regeringsjubileum Juliana
- vier kaartjes wol
- medicijndoosje uit Nederlands-Oost-Indië
- blikken zalfdoosje
- pakje boordknoopjes
- autoradio met speaker
- wekkerradio
- telefoontoestel en telefoonbeantwoorder
- diastuurapparaat

Van mevrouw v.d. Pols:

- fietsplaatje

Anoniem:

- Zaanse klok
- handboormachientje
- kerstboomverlichting
- balansweegschaal
- bamboekinderledikantje
- antieke lamp
- speelgoedkeukentje met pannen en lepels

Alle gevers zeggen we weer hartelijk dank.

Inhoudsopgave van de negentiende jaargang

Nummer 70 - maart 1997

Oproeping voor de Algemene Ledenvergadering	1
Redactioneel	2
Ingrid Tieleman	
<i>"...opdat niemand hiervan eenige ignorantie zoude kunnen pretendeeren..."</i>	
- Een rookverbod	
<i>"...hard, woest en wilt is doorgereden zonder zig eenigzints aan den eijsser te bekreunen..."</i> - Doorrijden na aanrijding	3
P. Groenenboom	
<i>De 'Roobol'-stee</i> - Charloisse Lagedijk no. 463	7
Verenigingsnieuws - Verslagen en mededelingen	12

Nummer 71 - juni 1997

B. Wouda	
<i>Een fundering nabij de haven van Heerjansdam</i>	1
Verenigingsnieuws - Verslagen en mededelingen	10

Nummer 72 - september 1997

P. Groenenboom	
<i>"Het is warm in de stal. Zet de bovendeur maar open"</i>	
<i>Hoeve Binnenland</i> aan de Voordijk 332	1
Berend Schooljan	
<i>"Maar verwondert u, dat ik het nogh soo ver gesleept heb:..."</i>	
Uit het leven van Pieter van der Pols, landbouwer te Katendrecht	6
Verenigingsnieuws - Verslagen en mededelingen	13

Nummer 73 - december 1997

Redactioneel	1
Berend Schooljan	
<i>"Maar verwondert u, dat ik het nogh soo ver gesleept heb."</i>	
Uit het leven van Pieter van der Pols, landbouwer te Katendrecht (II)	2
P. Groenenboom	
<i>Vrijenburg</i> - Boerderij aan de Voordijk 464	10
Verenigingsnieuws - Verslagen en mededelingen	19
Inhoudsopgave van de negentiende jaargang	25

HISTORISCHE VERENIGING BARENDRECHT

Verenigingsgebouw *D' Ouwe School*, Dorpsstraat 150a, 2992 BE Barendrecht, tel. 0180 618142

Openings tijden: tijdens tentoonstellingen 's woensdags en 's zaterdags van 14.00 tot 16.30 uur

Postbankrekening 25 30 926

Contributie f 27,50 per jaar

WERKGROEPEN

Archieven Oud Barendrecht

Contactpersoon mw M.H. de Bruijn-Veenman, Alblas 11
2991 RA Barendrecht, tel. 0180 614751

Barendrecht van vroeger op ansicht en foto

- ansicht

Contactpersoon L. de Klerk, Marjoleinlaan 31
2991 HL Barendrecht, tel. 0180 615577

- foto

Contactpersoon F. van Heest, Kempenaar 75
2991 PJ Barendrecht, tel. 0180 612371

Bibliotheek en Archief

Contactpersoon mw E. van Eijsden-van der Wel, Schokker 35
2991 DJ Barendrecht, tel. 0180 614660

Bodemonderzoek

Contactpersoon T.C. Blinde, Devel 10
2991 RB Barendrecht, tel. 0180 615096

Genealogie

Contactpersoon A.M. Overwater, Jaagpad 65
2992 VJ Barendrecht, tel. 0180 612152

Historisch Boerderijen- en Monumentenonderzoek

Contactpersoon A.G.W. Wesdorp, De Zeeg 25
2991 EH Barendrecht, tel. 0180 613872

Tentoonstellingen

Contactpersoon mw J.W.M. Verboom-van Geenen, Schaatsbaan 19
2992 CN Barendrecht, tel. 0180 615728

Voorwerpen

Contactpersoon W.M. Groenenboom, Voordijk 267
2992 AL Barendrecht, tel. 0180 612617

BESTUUR

<i>Voorzitter</i>	M. Zoutendijk, Oranjestraat 2a 2991 CL Barendrecht, tel. 0180 614200
<i>Secretaris</i>	mw J.W.M. Verboom-van Geenen, Schaatsbaan 19 2992 CN Barendrecht, tel. 0180 615728
<i>Penningmeester</i>	J. Baan, IJsselstraat 5 2991 AN Barendrecht, tel. 0180 613445
<i>Leden</i>	P. van Bergeijk, Ziedewijdsedijk 59 2991 VP Barendrecht, tel. 0180 612252 A.Z. van Helden, 3e Barendrechtseweg 471 2991 SH Barendrecht, tel. 0180 614232 D. Mooyaart, Irenestraat 70 2991 BG Barendrecht, tel. 0180 615383 A. Koedoot, Perentuin 2, 2991 TN Barendrecht tel. 0180 614811 (<i>beheerder verenigingsgebouw</i>)

Ledenadministratie

F. van Heest, Kempenaar 75
2991 PJ Barendrecht, tel. 0180 612371

ENERGIE VOOR 3

Drie energieke bedrijven staan voor u paraat. Uw aangewezen partners op velerlei gebied.

Energie

- * 24 uur tankservice.
- * Autowassen op alle manieren, personenauto's én trucks.
- * Leveren van (motor)brandstoffen op de plaats waar en wanneer u dat wenst.

Auto

- * Renault, uw altijd parate partner voor bedrijf en gezin.
- * Nieuw óf top-occasion, als aantrekkelijk alternatief.

Expeditie

- * Wereldwijd, vakkundig en vertrouwd, tegen zeer gezonde kwaliteits/prijsverhouding.
- * Douanexpediteurs.

**BERKMAN
ENERGIE SERVICE**

RENAULT

**BERKMAN
VISSER**

**BERKMAN
FORWARDING**

Tuindersweg 34 - Barendrecht - 0180-612366*/613700*

Verwarming
IJzerwaren
Gereedschappen
Administratie tel. 01806 - 1 28 66

annink&zn.

Postadres:
Postbus 67 - 2990 AB Barendrecht

Telefax: 01806 - 20704

TE KOOP

Als makelaar en taxateur weet Frits Markus 'Markant' wat er in de onroerend goed wereld te koop is. Natuurlijk niet het Vrijheidsbeeld. Maar de makelaarskennis is bij 'Markant' wel in huis om alle andere projecten aan te kunnen. Wilt u een huis verkopen of zoekt u een ander huis, wenst u een zorgvuldige taxatie of een objectief hypotheekadvies kom dan gerust eens langs.

Graag bespreken wij met u de mogelijkheden en voordelen die 'Markant' u kan bieden. U vindt 'Markant' aan de Middenbaan 94. 'Markant' is geopend van maandag tot en met zaterdag!

Markant
FRITS MARKUS MAKELAAR & TAXATEUR O.G.

Middenbaan 94 - 2991 CF Barendrecht. Tel.: 0180-620099 Fax: 0180-611585

BOUW- EN AANNEMINGSBEDRIJF

P.C. BARENDREGT

HEERJANSDAM B.V.

* N I E U W B O U W *

* R E N O V A T I E *

* R E S T A U R A T I E *

=====

Noldijk 193

2991 VJ Barendrecht

Tel. 078-677 19 00

Fax. 078-677 17 22

ACHTEROM 1 - BARENDRECHT, TEL. 0180 - 613193
OUDELAND 128 - ZWIJNDRECHT, TEL. 078 - 6101310